

Position paper KBO-PCOB

Rondetafelgesprek Arme ouderen

3 juni 2019

Niet alle ouderen springen op de barricade. Ook niet als ze keer op keer merken dat ze nog meer moeten inleveren. Integendeel: veel mensen dragen hun lot in stilte en proberen nog zuiniger aan te doen. Want niet met alle ouderen in Nederland gaat het zo goed als gedacht.

In dit position paper brengt KBO-PCOB, met een kwart miljoen leden de grootste seniorenorganisatie van Nederland, de problematiek in beeld en dragen we een aantal concrete oplossingsrichtingen aan.

1. Achtergrond: van hongerjaren tot arme 90-plussers

De groep in Nederland die het grootste risico loopt om langdurig arm te raken, is de groep in de leeftijdscategorie van 55 tot 65 jaar.¹ De oorzaken daarvan zijn onder meer aanhoudend hardnekkige hoge werkloosheidspercentage onder oudere werknemers en arbeidsongeschiktheid. Maar ook na het bereiken van de AOW-gerechtigde leeftijd is het leed niet altijd geleden. Vaak wordt gedacht dat de AOW een dusdanig basisniveau biedt dat *echte* armoede nauwelijks voorkomt. Toch zijn maar liefst 93.000 65-plussers arm. Met name onder 90-plussers ligt het percentage hoog: maar liefst 9 procent van de alleroudsten is arm.² Een groter deel van de 65-plussers, 176.507 huishoudens in totaal, bevindt bovendien in wat SEO Economisch Onderzoek een zwakke inkomenspositie noemt.³ Vooral de oudste ouderen, weduwes, gescheiden vrouwen en ouderen met een niet-westerse achtergrond bevinden zich in een dergelijke positie. Ook mensen met hoge zorgkosten hebben het financieel vaker lastig.⁴

2. De gevolgen

In de zomer van 2016 vroeg KBO-PCOB haar leden via een meldpunt hun ervaringen met armoede met ons te delen. Hoewel er zeker onder ouderen vaak nog een taboe rust op praten over financiële problemen, stroomden uit heel Nederland de verhalen binnen. Uit die verhalen, die we gebundeld hebben in het boekje *Ouderen doorbreken de stilte*⁵, komt duidelijk naar voren wat de schrijnende gevolgen zijn van arm zijn. Eenzaamheid is er daar één van. Omdat mensen niet de middelen hebben om een treinkaartje te kopen, gaan zij niet langer op bezoek bij familie of vrienden. Een verjaardag bezoeken is lastig omdat een cadeautje betalen er niet in zit. Armoede zorgt er bovendien voor dat mensen medicijnen niet afhalen of een doorverwijzing naar een medisch specialist niet opvolgen omdat zij de eigen bijdrage niet kunnen betalen.

3. De oplossingsrichtingen van KBO-PCOB

Die cijfers, en de verhalen evenzo, dwingen tot actie. We mogen deze grote groep mensen niet in de kou laten staan. KBO-PCOB heeft een aantal concrete oplossingsrichtingen geformuleerd.

¹ CBS, *Armoede en sociale uitsluiting 2018*, <https://www.cbs.nl/nl-nl/publicatie/2018/03/armoede-en-sociale-uitsluiting-2018>

² SCP, *Armoede in kaart 2018*, <https://digitaal.scp.nl/armoedeinkaart2018/armoede-bij-kinderen-en-volwassenen/>

³ SEO Economisch Onderzoek, *Inkomenspositie ouderen*, http://www.seo.nl/uploads/media/2017-09_Inkomenspositie_ouderen.pdf

⁴ SCP, *Armoede in kaart 2018*, <https://digitaal.scp.nl/armoedeinkaart2018/armoede-bij-kinderen-en-volwassenen/>

⁵ KBO-PCOB, *Ouderen doorbreken de stilte*, <https://www.kbo-pcob.nl/wp-content/uploads/2017/08/kbo-boekje-ouderen-doorbreken-de-stilte.pdf>

a. Zet alles op alles om ouderen werklozen aan een baan te helpen

50-plussers hebben het op de huidige krappe arbeidsmarkt nog altijd lastig. Vooral de langdurige werkloosheid is hardnekkig. KBO-PCOB meent dat er nog meer gedaan moet worden om dit aan te pakken. Er moet meer haast gemaakt worden met individuele leerrekening, die het ook voor werklozen mogelijk moet maken een opleiding, training of studie te volgen. KBO-PCOB wil daarnaast dat de minister in gesprek gaat met werkgevers, die blijkens recent onderzoek van de Universiteit van Maastricht nauwelijks investeren in oudere werknemers.⁶

b. Handhaaf de leeftijdsgrens van 60 jaar voor de IOW

Recent is de IOW verlengd en is de stijging van de leeftijdsgrens voor instroom voor de duur van die verlenging losgelaten. Omdat we signaleren dat de positie van met name zestigplussers op de arbeidsmarkt een lastige blijft, pleiten we ervoor de IOW niet opnieuw *tijdelijk* te verlengen, maar hier niet langer een einddatum voor instroom aan te verbinden. Om eenzelfde reden vragen we ook de leeftijdsgrens van 60 jaar te handhaven in plaats van deze te verhogen naar 60 jaar en vier maanden.

c. Maak extra middelen vrij voor armoedebestrijding op lokaal niveau en zet deze ook in voor ondersteuning van 55-plussers

Tot 2020 maakt het kabinet extra middelen vrij voor armoedebestrijding. Deze middelen worden primair ingezet voor de bestrijding van armoede onder kinderen. Met extra middelen kunnen gemeenten echter ook 55-plussers helpen.

d. Blijf werken aan het terugdringen van stapeling van zorgkosten

Zoals het SCP in het eerdergenoemde rapport *Armoede in kaart 2018* al aangeeft hebben zorgkosten een grote invloed op het besteedbaar inkomen. KBO-PCOB is dan ook blij met de invoering van het Wmo-abonnementstarief. Maar is niet alleen de eigen bijdrage voor Wmo-zorg kan ervoor zorgen dat het moeilijk rondkomen is. Naast de eigen bijdrage voor de Wmo, gaat het om het eigen risico in het kader van de Zorgverzekeringswet (Zvw), de eigen bijdragen voor de (Wlz), de aanvullende eigen betalingen voor de Wlz en hogere woon- en leefkosten. Al deze aparte kostenposten leiden er voor mensen die voor een groot deel of hun hele leven zijn aangewezen op zorg en ondersteuning toe dat zij het jarenlang financieel heel lastig hebben. Een groot verschil kan gemaakt worden door in te grijpen in de eigen bijdrage voor de Wlz in aanvulling op de maatregel vermogensinkomensbijtelling.

e. Zorg ervoor dat mensen gebruik maken van de toeslagen waar zij recht op hebben

In opdracht van onder meer KBO-PCOB heeft Regioplan in 2018 onderzoek gedaan naar de (onder)benutting van de huur-of zorgtoeslag onder senioren. Daaruit bleek dat 230.000 huishoudens in Nederland het risico lopen huur- of zorgtoeslag te laten liggen.⁷ Wij hebben hierover intussen gesproken met het ministerie. Mede aan de hand van de resultaten van het nog te verschijnen IBO Toeslagen hopen we dat het ministerie op korte termijn verdere stappen zet om het niet-gebruik terug te dringen. Gezien de hoge aantallen huishoudens die niet de toeslag krijgen waar zij recht op hebben en de gevolgen daarvan, is hierbij haast geboden.

Over deze en andere oplossingsrichtingen denkt KBO-PCOB vanzelfsprekend graag met u mee.

⁶ https://cris.maastrichtuniversity.nl/portal/files/33185684/ROA_R_2019_1_APG.pdf

⁷ Regioplan, (Onder)benutting zorgtoeslag en huurtoeslag door senioren, <https://www.kbo-pcob.nl/wp-content/uploads/2018/09/2018-09-06-18097-Eindrapport-onderbenutting-zorgtoeslag-en-huurtoeslag-door-senioren-Regioplan-11sept18.pdf>